

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, Θ1.3-2.1, 1337a33-b11

A1.

1-Σ: *Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν.*

2-Σ: *οὐδὲ φανερόν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος.*

3-Λ: *(καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).*

4-Σ: *Ἐκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἡ σκέψις*

5-Λ: *καὶ ὅτι τῶν τοιούτων (τῶν χρησίμων) δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον.*

B1.

Μελετώντας της απόψεις του Αριστοτέλη για την παιδεία και τη σχέση της με την πολιτεία και τον τρόπο διακυβέρνησής της μπορούμε να συμπεράνουμε ότι, κατά τη γνώμη του φιλοσόφου, η κατάκτηση της αρετής, δηλαδή η διαμόρφωση του ηθικού χαρακτήρα του ανθρώπου, δεν είναι ανεξάρτητη από την πολιτεία, αλλά διαμορφώνεται μέσα σε αυτή και καλλιεργείται μέσω της παιδείας. Έτσι, η τέλεια πόλη, η ολοκληρωμένη, δηλαδή, και ανώτερη μορφή κοινωνίας, επιδιώκει με τη νομοθεσία να κατοχυρώσει την κοινή παιδεία, την παροχή δηλαδή ανώτερου επιπέδου μόρφωσης, με στόχο την κατάκτηση της αρετής και κατ' επέκταση της ευδαιμονίας του συνόλου των πολιτών. Μόνο με την ορθή παιδεία φτάνει ο άνθρωπος στον ύψιστο στόχο, για τον οποίο είναι προορισμένος από τη φύση του και ολοκληρώνεται. Επίσης, πρέπει να διακρίνουμε τις ελεύθερες από τις ανελεύθερες ενασχολήσεις. Οι τελευταίες καθιστούν τον ελεύθερο άνθρωπο ανίκανο να εκπληρώσει τις απαιτήσεις της αρετής. Περιορίζουν και υποβαθμίζουν τη σκέψη του. Η διδασκαλία πρέπει να μην υπερβαίνει ορισμένα όρια· δεν πρέπει να την χαρακτηρίζει υπερβολικός ζήλος στην προσπάθεια να επιτευχθεί το τέλειο. Ως συνήθως, ο Αριστοτέλης ακολουθεί τη μέση οδό. Θεωρεί ότι δεν πρέπει να παραμελούμε το χρήσιμο μόνο, όμως, ως μέσο για τον σκοπό· δεν αρμόζει σε ελεύθερους ανθρώπους να αναζητούν παντού τη χρησιμότητα, καθώς ο ελεύθερος πολίτης δεν πρέπει να μετέχει από τα χρήσιμα έργα παρά μόνον σε όσα δεν τον καθιστούν βάνουσο. Βάνουσο έργο, τέχνη, μάθηση πρέπει να θεωρούμε όσα κάνουν το νου, την ψυχή, το σώμα των ελεύθερων ανθρώπων άχρηστα για τις χρήσεις και τις πράξεις της αρετής.

Η λέξη «*βαύναυσος*» σήμαινε τον τεχνίτη, τον σιδηρουργό, που έμενε μόνιμα στην πόλη και εργαζόταν εκεί. Οι «*βάνουσοι*» ή το «*βάνουσον*» αναφέρονται στην τάξη των εργατών που ασκούν μηχανική και ταπεινή τέχνη. Φαίνεται ότι ο Αριστοτέλης διακρίνει τη γνώση από την κοινωνική λειτουργία της, από την άποψη ότι η γνώση που οδηγεί σε επαγγελματική εξειδίκευση στο πλαίσιο του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας δεν αναιρεί τον αλλοτριωτικό χαρακτήρα της μισθωτής εργασίας, γιατί ο άνθρωπος «εμπορευματοποιεί» την επαγγελματική γνώση του, δηλαδή ένα ποιοτικό γνώρισμα της ύπαρξής του, και το υποτάσσει στη βούληση του άλλου. Αυτό δεν μπορεί όμως να είναι έργο παιδείας που ταιριάζει σε πολίτη, δηλαδή σε άνθρωπο ελεύθερο και αγαθό που στοχεύει στην αρετή και την ευδαιμονία υπηρετώντας συνειδητά την πόλη. [371 λέξεις].

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Άριστοτέλης, Πολιτικά, 1104a-b

Στην πρώτη περίοδο του διδαγμένου κειμένου ο Αριστοτέλης διατυπώνει μια δεοντολογία - ρηματικά επίθετα: «*νομοθετητέον*», «*ποιητέον*» - που αποτελεί τη συμπερασματική-καταληκτική διατύπωση προηγούμενων σκέψεων του φιλοσόφου (παράλληλο κείμενο). Ο Αριστοτέλης, λοιπόν, διαπιστώνει ότι τα θέματα παιδείας πρέπει να ρυθμίζονται νομοθετικά και ότι η παρεχόμενη παιδεία πρέπει να είναι κοινή, άρα δημόσια και όχι ιδιωτική. Σε αυτές τις διαπιστώσεις ο Αριστοτέλης κατέληξε για τους εξής λόγους (ο/η μαθητής/τρια αρκεί να αναπτύξει δύο βασικά επιχειρήματα):

Για τον Αριστοτέλη κάθε πολίτευμα διαμορφώνεται και συντηρείται από το ιδιαίτερο ήθος των πολιτών του: «*είναι κάτι (η παιδεία) το πολίτευμά τους*». Για να ακολουθηθεί ο τρόπος ζωής που ταιριάζει στο κάθε πολίτευμα πρέπει να υπάρχει η αντίστοιχη μορφή παιδείας, που ποικίλλει ανάλογα με τους σκοπούς της κάθε πολιτείας.

Ο δημόσιος, επίσης, χαρακτήρας της παιδείας τεκμηριώνεται με τα επιχειρήματα του «τέλους» και του «όλου» της πόλης. Αποστολή του κράτους είναι να καλλιεργεί το ήθος με την εκπαίδευση, η οποία γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, πρέπει να παρέχεται απ' την πολιτεία και όχι από τους γονείς και να είναι ίδια για όλους τους πολίτες: «*Καθώς, εξάλλου, οι πολίτες ατομική πρωτοβουλία*». Η κοινή παιδεία είναι αναγκαία για την ενότητα της πόλης και την ευδαιμονία του συνόλου. Η επίτευξη της κοινής ευδαιμονίας, ο τελικός σκοπός της πόλης, προϋποθέτει μία και κοινή παιδεία για όλους τους πολίτες. Οι νέοι πρέπει να λαμβάνουν μόρφωση ανάλογη με το πολίτευμα της πόλης τους, έτσι ώστε να φτάσουν στον επιδιωκόμενο σκοπό, που είναι η ευδαιμονία του συνόλου των πολιτών.

Εφόσον, λοιπόν, ο σκοπός της πόλης είναι κοινός, κοινή πρέπει να είναι και η παιδεία που προσφέρεται και να μην αφήνεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

Εξάλλου, ο Αριστοτέλης προβάλλει την πόλη ως «όλον», μόριο του οποίου είναι ο κάθε πολίτης. Συνεπώς, αν στόχος της πολιτείας είναι να οδηγήσει τους πολίτες στην αρετή και κατ' επέκταση στην ευδαιμονία, που είναι ο ύψιστος σκοπός, ο σκοπός αυτός θα επιτευχθεί, μόνο αν παρέχεται κοινό περιεχόμενο μόρφωσης σε όλους τους πολίτες. Κανένας πολίτης δεν ανήκει στον εαυτό του· όλοι ανήκουν στο κράτος, και το κράτος πρέπει να φροντίζει για καθένα από τα μέρη του: «Και, φυσικά, ανήκουν στην πόλη». [351 λέξεις].

B3. 1-γ, 2-γ, 3-α, 4-α, 5-β

B4. νομοθετητέον, φανερόν, ταραχώδης, τείνοντα, έργων - άπεργάζονται